

“คิดจัดการน้ำ ต้องร่วมกันคิด”

ประเทศไทยอยู่ในแนวเขตเส้นศูนย์สูตร ถือได้ว่าเป็นเขตมีความอุดม

สมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) มากที่สุด เป็นแถบพื้นที่สีเขียวของโลก (Green Belt) มีทรัพยากรน้ำจืดที่อุดมสมบูรณ์ แต่จากการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศของโลก การทำลายระบบนิเวศน์จนเสียสมดุลอย่างรวดเร็ว การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และการใช้น้ำในปริมาณที่ไม่จำกัดอย่างเสรี จึงส่งผลให้ต้องเผชิญต่อปัญหาภัยพิบัติอันเกิดจากน้ำ การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย เพื่อแก้ไขปัญหายภัย

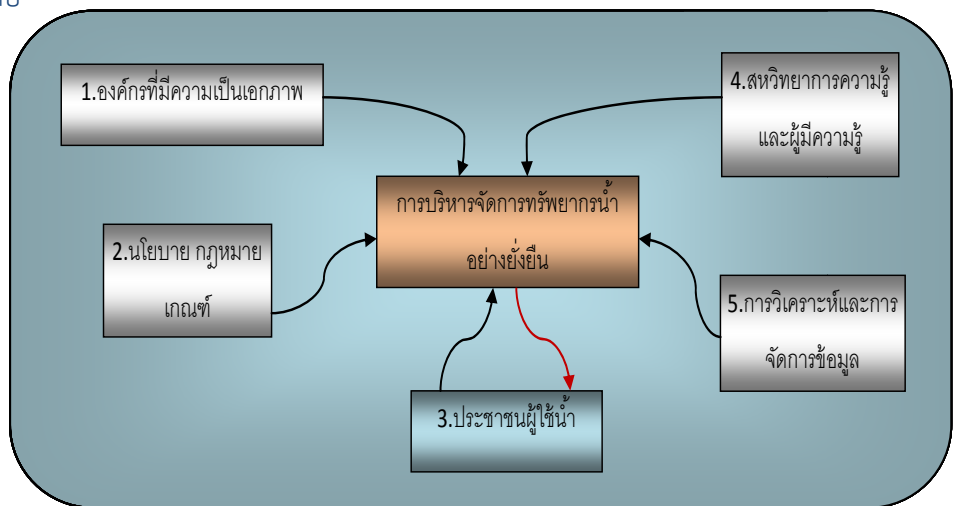
พิบัติจากน้ำท่วม ดินถล่ม น้ำแล้ง การขาดแคลนน้ำ ตลอดจนปัญหาการแย่งชิงน้ำและการจัดสรรน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการในทุกภาคส่วนไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ประสบปัญหาทรัพยากรน้ำ ประเทศต่างๆทั่วโลกก็ประสบปัญหาเช่นกัน จึงให้ความสำคัญจนเกิดองค์การความร่วมมือ แนวคิดและหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากมาย

การแก้ไขปัญหามการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าวให้สำเร็จอย่างยั่งยืน เกิด

จากการบูรณาการหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ คือ

๑. เมืองค์กรที่มีความเป็นเอกภาพ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
๒. มีนโยบาย กฎหมาย เกณฑ์ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยตรง อย่างเป็นธรรม
๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ใช้น้ำ ในการบริหารจัดการน้ำ
๔. สหวิทยาการความรู้และผู้มีความรู้ สาขาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
๕. การวิเคราะห์และการจัดการข้อมูล การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

จากแผนผังดังกล่าวสายงานภาคส่วนที่เห็นว่าได้รับผลกระทบชัดเจน คือภาคประชาชน

เนื่องจากเป็นผู้รับผลและความพึงพอใจจากการบริหารจัดการน้ำโดยตรง ดังนั้นการที่ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเป็นผู้ร่วมคิดและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจนั้น จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและกลไกที่สำคัญอย่างยิ่ง แต่มิใช่ว่าเรื่องดังกล่าวจะดำเนินการได้อย่างง่ายดาย

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานหรือ IWRM , Integrated Water Resources Management นั้น เป็นรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ที่ให้

ภาครัฐทำหน้าที่เพียงเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้กำกับดูแลมากกว่าที่จะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง เน้นการบริหารจัดการแบบกระจาย

อำนาจ และการมีส่วนร่วมจากชุมชนในพื้นที่โดยตรง การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง รับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อลดความขัดแย้ง สร้างความโปร่งใส และเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกๆ ภาคส่วน

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็น

ของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๒. การรับฟังความคิดเห็น (Consult)

เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนและปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ความรู้และวิถีชีวิตของท้องถิ่น และความคิดเห็น เพื่อประกอบการพิจารณา การดำเนินการ และการตัดสินใจของหน่วยงานหรือคณะกรรมการภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็นผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ การสำรวจรับฟังความคิดเห็น ความรู้ และวิถีชีวิตของท้องถิ่น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

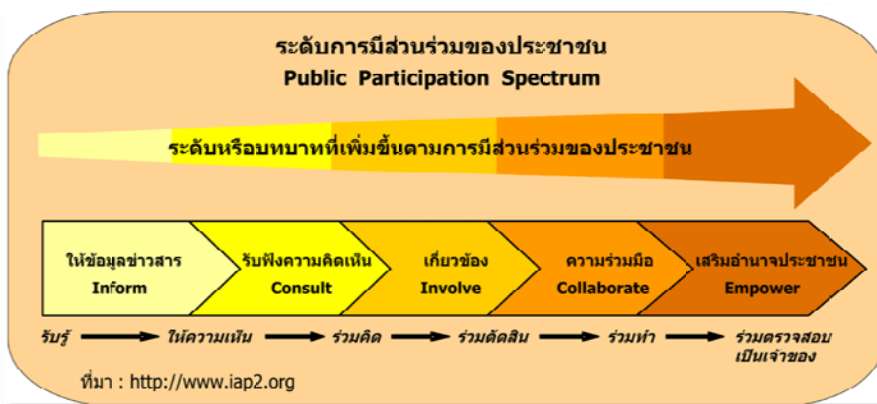
๓. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของหน่วยงานหรือคณะกรรมการภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

๔. ความร่วมมือ (Collaboration)

เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับหน่วยงานหรือคณะกรรมการภาครัฐในทุกขั้นตอนของการ

ตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ คณะกรรมการลุ่มน้ำ เป็นต้น

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำได้หลายระดับและหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และความต้องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเรื่องเป็น เรื่องที่ละเอียดอ่อน นอกเหนือจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจประกอบการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสมแก่ประชาชน รวมถึงการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของข้าราชการหรือหน่วยงานของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณาเป็นสิ่งสำคัญที่ควรทำควบคู่กันไป

กระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ ในระดับที่ ๑,๒,๓,๔ ของภาคประชาชนจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับประเด็นความสนใจ ใกล้หรือไกลตัว ผู้นำชุมชน และความต้องการของประชาชนเองในการเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้

เหตุผลในด้านประชาชนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับงบประมาณค่าใช้จ่าย ช่องทางสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ในเวลาที่เหมาะสม และความสุจริตจริงใจในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานหรือคณะกรรมการภาครัฐ

ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่ ๔ การเป็นผู้แทนการปฏิบัติงานในคณะกรรมการลุ่มน้ำ ตามระเบียบสำนัก

นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ จำนวนไม่เกิน ๓๕ คนในแต่ละลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ผู้แทนส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำเป็นกรรมการ โดยแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่หรืออยู่อาศัยในลุ่มน้ำนั้น โดยคำนึงถึงจำนวนกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนจากภาครัฐและภาคเอกชนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยส่วนของประชาชนสามารถเข้ามาเป็นตัวแทนในส่วนของ “องค์กรผู้ใช้น้ำ” ตามนิยามหมายความว่า บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรเอกชน หรือนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำ ดังนั้นโอกาสการมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนผู้ใช้น้ำในท้องถิ่นที่มีจำนวนมากในแต่ละลุ่มน้ำทำได้โดยการคัดสรรบุคคลที่สามารถเป็นตัวแทนในส่วนของ

องค์กรผู้ใช้น้ำ ร่วมเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ เพื่อทำงานรักษาผลประโยชน์และตัดสินใจแทนชุมชนผู้ใช้น้ำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ จึงอยู่ที่การได้รับฟังข้อมูลข่าวสาร การได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็น และมีโอกาสในการลงประชามติ (ถ้ามี)

จากเอกสารสรุปผลการสัมมนาเครือข่ายการจัดการลุ่มน้ำภาคประชาชน โดยมูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ (ประเทศไทย) ภายใต้การประชุมหารือ “การจัดการน้ำภาคประชาชน” สื่อนาตการปรับตัว ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ลดผลกระทบจากโครงการรัฐ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕ เป็นการสรุปผลการสัมมนาของผู้ดำเนินโครงการร่วมกับตัวแทนภาคประชาชนในระดับลุ่มน้ำและเครือข่ายลุ่มน้ำ ปิง ยม น่าน และเจ้าพระยา โดยจะขอสรุปประเด็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

พบว่า ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ภาครัฐขาดข้อมูลสภาพพื้นที่จริงที่ถูกต้อง และบางส่วนไม่ได้รับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน ประชาชนไม่ได้รับข่าวสารที่ถูกต้อง การได้รับข่าวสารล่าช้า ภาษาและข้อมูลที่ใช้ไม่สามารถสื่อสารให้ชุมชนเข้าใจ และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี จากผลการสัมมนาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ไม่ประสบความสำเร็จ หากภาครัฐได้รับข้อมูลในพื้นที่ที่ถูกต้อง และประชาชนได้รับข่าวสารที่ถูกต้องรวดเร็ว ต่างฝ่ายต่างมีข้อมูลที่ต้องอันเดียวกัน แนวทางการแก้ไขปัญหา การกำหนดทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ ย่อมเป็นไปแนวทางการที่ถูกต้อง รวดเร็ว ลดความขัดแย้ง และ

เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน ของเพียงทุกภาคส่วนร่วมกันคิด เพื่อผลสำเร็จที่เป็นประโยชน์ร่วมกันและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ด้วยสำนึกในความห่วงใย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

With Sense of Concern And Truly Environmentally Friendly.

เอกสารอ้างอิง

- ยุทธศาสตร์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ www.opdc.go.th/
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ www.opdc.go.th/
- การมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 2549
- เอกสารสรุปผลการสัมมนาเครือข่ายการจัดการลุ่มน้ำภาคประชาชน มูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ (ประเทศไทย) 2555 www.gwpthailand.org/
- การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืน สุรัตน์ สงวนทรัพย์
- กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม <http://www.dwr.go.th/>
- สำนักบริหารจัดการน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ ดร.คนพศ วรรณดี <http://www.prapathai.com/>